

Erőforrások és feltételek

AZ IFJÚSÁG KEZDEMÉNYEZÉSEIT ÉS AZ IFJÚSÁGI SZAKMA TÖREKVÉSEIT TÁMOGATÓ ÁTLÁTHATÓ FORRÁSELOSZTÁSI RENDSZER KIALAKÍTÁSA ÉS MŰKÖDTETÉSE

A NIS tervezete e fejezetben 2 fő kijelentést tartalmaz: egyfelől a forráselosztást alakítaná át, illetve az intézmények akkreditációs szempontjait találná ki, másfelől a nem állami források bevonását helyezi fókuszba.

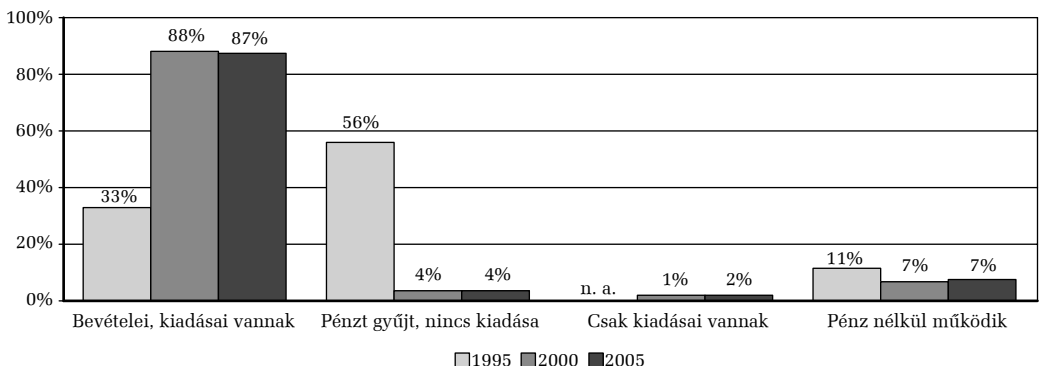
Célkitűzések szerint az átlátható forráselosztás területén a pályázati hozzáférés egyszerűbbé, átláthatóbbá tétele és az ifjúsági korosztályok tagjainak kezdeményezéseit ösztönző rendszer kialakítása, illetve az együttműködő (co-management, co-decision) rendszer működtetése a kívánatos. Vizsgáljuk meg tehát, hogy mennyire átlátható, mennyire projektbarát és mennyire közösen vezetett a pályázati rendszer, egyidejűleg bemutatva az ifjúság számára is rendelkezésre álló forrásokat.

Az ifjúsági szervezetek többsége (87%) ma már bevétellel és kiadásokkal is rendelkezik, szemben az 1995-ös állapottal, amikor a szervezetek több mint felének nem volt kiadása. A legfrissebb 2005-ös adatok szerint kevesebb, mint minden tizedik szervezet (7%) működik teljesen pénz nélkül. (1. ábra)

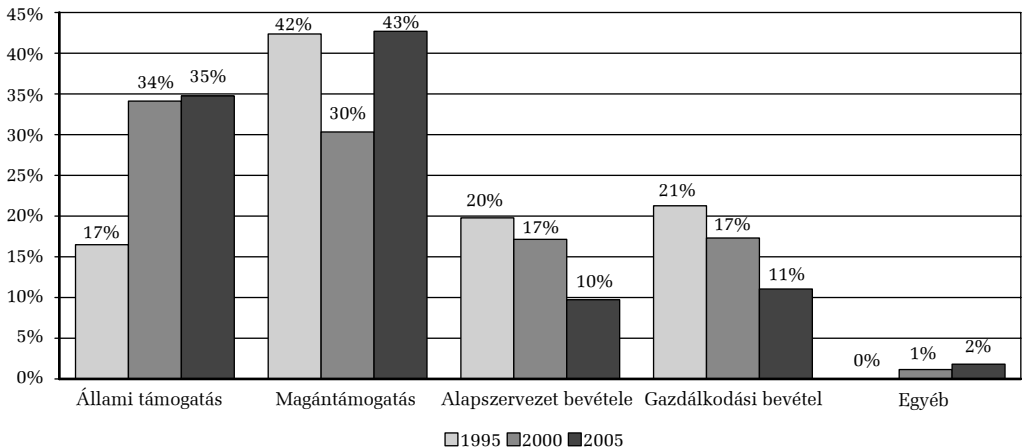
A KSH adatai alapján elmondható, hogy az ifjúsági szegmens civil szervezeteinek bevétel-szerkezetében túlnyomórészt a (magán, vagy állami) támogatások a hangsúlyosak. A támogatások mellett, amelyek a teljes bevétel 78 százalékát tették ki 2005-ben, említésre méltó még magától a szervezettől és a saját gazdálkodásból származó bevétel aránya, mindkét forrásból a bevételek egy-egy tizede (10-11%) származott. Az alábbi ábrára pillantva látszik, hogy arányukban folyamatosan csökkennek az alapszervezetek bevételei, illetve a gazdálkodásból származó bevételek. (2. ábra)

A KSH adatai szerint az 1995-2000-2005 időintervallumban növekedett az ifjúsági szervezetek száma, a bevétellel rendelkező ifjúsági szervezetek aránya ugyanakkor lényegében nem változott, mindvégig a szervezetek kilenczete rendelkezett bevételekkel. A bevételek összege, valamint az egy szervezetre jutó bevétel jelentősen növekedett a vizsgált évek során, 2005-ben ez több mint 14 milliárd Forintot jelentett, ami szervezetenként 7,5 millió Forintos bevételt

1. ábra. Ifjúsági szervezetek működési jellemzőik szerint (1995 – 2000 – 2005)

2. ábra. Ifjúsági szervezetek bevételszerkezete (1995 – 2000 – 2005)

tett ki. Összességében a KSH által vizsgált civil szervezetek közül az ifjúsági szegmens a legkevesebb bevétellel rendelkező (a legnagyobb bevételre szert tévő civil szervezetek ennek az összegnek 10-20 szorosát érik el), továbbá az egy szervezetre eső bevételek tekintetében is a legalacsonyabbak között találjuk az ifjúsági szervezeteket. (1. táblázat)

Az ifjúsági szervezetek pályázati bevételei 1995-ről 2000-re több mint duplájára emelkedtek, a 2005-ös adat ugyanakkor az ezredforduló-

nál tapasztalható képest jelentősen csekélyebb. A pályázatokon nyert szervezetek aránya az összes szervezeten belül alig változott, mindössze az ifjúsági szervezetek 3-5 százalékának vannak pályázati bevételei, ez szervezetenként átlagosan 1,7 millió Forint. Az ifjúsági szervezetek kedvezőtlen helyzetét jelzi, hogy míg az ezredfordulón a pályázati bevételek csupán tizedét (10%) tették ki az összes bevételnek, addig 2005-ben ez az arány kétötöd (41%), ez az egyéb források csökkenését, így a függés növekedését mutatja. (2. táblázat)

1. táblázat. Bevétellel rendelkező ifjúsági szervezetek (1995 – 2000 – 2005)

Bevétellel rendelkező ifjúsági szervezetek	1995	2000	2005
Száma	1 265	1 715	1 872
Aránya	89%	92%	91%
Bevételének összege (millió Ft)	4 344,2	9 973,5	14 059,9
Egy szervezetre jutó bevétel (ezer Ft)	3 433,5	5 815,4	7 510,6

2. táblázat. Az ifjúsági szervezetek bevételei (1995 – 2000 – 2005)

Az ifjúsági szervezetek bevételei	1995	2000	2005
A szegmens pályázati bevételei (millió Ft)	469,1	1 025,9	842
Pályázaton nyert szervezetek aránya	5%	3%	4%
Pályázati bevétel a bevételek százalékában	11%	10%	41%
Egy szervezetre jutó pályázati bevétel (ezer Ft)	330,1	549,2	1 733,6

Forrá szerkezet

Az ifjúsági szektorban vizsgálati szempont az, hogy elsősorban az ifjúsági terület finanszírozására szolgál-e az adott forrás. Eszerint megkülönböztetünk elsősorban az ifjúságügy számára, illetve az ifjúságügy számára is nyitvaálló forrásokat. Másik struktúráképző a forrás milyensége, eszerint beszélhetünk állami, uniós vagy magánforrásról. (3. táblázat)

890214 A fiatalok társadalmi részvételét segítő programok, támogatások

890215 A gyermekek és fiatalok környezet- és egészség-tudatos gondolkodásának fejlesztését segítő programok

890216 Önkormányzati ifjúsági kezdeményezések és programok, valamint támogatások

I. Célzott ifjúsági Források

Állami források

A központi költségvetési támogatás összegét az 1999–2009 közötti időszakban (millió forintban) a 4. táblázat mutatja.

Az államháztartási szakfeladatrend¹

8902 Generációs feladatok

89021 Gyermekek és ifjúsági ügyek

890211 A fiatalok társadalmi integrációját segítő struktúra, szolgáltatások fejlesztése, működtetése

890212 A gyermeki jogok érvényre juttatásával összefüggő feladatok

890213 Ifjúság szakmai fejlesztési feladatok

A mindenkori éves költségvetési törvényben az illetékes tárca önálló fejezetén belül elkülöníthetők az ifjúsági célú költségvetési sorok. Az ún. fejezeti kezelésű előirányzatok jogcímei évről-évre hasonlóságot mutatnak: a Zánkai Gyermekek és Ifjúsági Centrum Oktatási és Üdültetési Közhasznú Társaság, a Budapesti Európai Ifjúsági Központ stb. szinte minden évben változatlan elnevezéssel jelennek meg

Alább azon forrásokat vesszük sorra, amelyeket 2010-ben a hazai ifjúsági szektor körébe tartozó feladatok, ifjúsági célokat szolgáló szervezetek, intézmények, valamint a nemzetközi ifjúsági programok finanszírozására lehet fordítani.

A Magyar Köztársaság ifjúsági költségvetése nominálértéken is körülbelül ötödére csökkent a hat évvel ezelőttinél. A NIS szerint 2,7 millió ember tartozik az érintett korosztályokba, ami 300 forintot jelent évente személyenként (nem

3. táblázat. Az ifjúsági szektor forrá szerkezet

	Állami	Uniós	Magán
Célzott ifjúsági források	Minisztériumi források GYIA-RIT	YIA Tamop525	Egyes magánforrások
Ifjúságügy számára is nyitva álló források	NCA, NKA	Tamop (Hefop) Videgrád Alap	1% CSR

4. táblázat. A központi költségvetési támogatás összege (1999–2009)

1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1383	1445	1927,9	2097,9	2397,5	3358,5	2214	2074	1321,1	1035	865,5	824,9

számolva a szervezetekkel, intézményekkel.) Sőt ha a két intézményfinanszírozást (BEIK, Zánka) levesszük, a megmaradt összeg csak mintegy fele lesz, azaz 410 millió forint, 150 forint/fő alá csökken².

5. táblázat. Fejezeti kezelésű előirányzatok

Fejezeti kezelésű előirányzatok megnevezés	Költségvetés 2010, millió Ft
Zánkai Gyermek és Ifjúsági Centrum	380,0
Budapesti Európai Ifjúsági Központ fejlesztése	28,8
Gyermek és ifjúsági szakmafejlesztési célok	96,1
Ifjúságpolitikai feladatok	100,0
Gyermek és Ifjúsági Alapprogram támogatása	220,0
Összesen	824,9

A Gyermek és Ifjúsági Alapprogram (GYIA) – a Gyermek és Ifjúsági Alapról, a Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Közalapítványról, valamint az ifjúsággal összefüggő egyes állami feladatok ellátásának szervezeti rendjéről szóló 1995. évi LXIV. törvény alapján – a központi költségvetés elkülönített előirányzataként támogatja a korosztályok programjait, szervezeteit, kezdeményezéseit és az azokat segítő szolgáltatásokat. A GYIA gyakorlatilag egyetlen bevételi forrása a központi költségvetésből nyújtott, az éves költségvetési törvényben meghatározott támogatás, pénzügyi fedezetével az ifjúsági ügyekért felelős miniszter rendelkezik. A GYIÁ-ból csak a törvényben meghatározott célokra nyújtható támogatás, nyilvános vagy meghívásos pályázat, illetve egyedi támogatási igény elbírálása alapján, a felhasználás célja szerint országos, regionális vagy helyi programra. Az Alapprogramból támogatásra fordítható bevételek legfeljebb 70%-ának felhasználására a regionális támogatási rendszerben, a Regionális Ifjúsági Tanácsok (RIT-ek) által kerül sor, míg a támogatási keretösszegek legfeljebb 5%-

a fordítható az egyedi támogatási igényekre, a többi felett a GYIA Tanácsa rendelkezik. A pályázati célok között rendszeresen megtalálható pl. az ifjúsági szervezetek rendezvényeinek, internetes hozzáféréseinek, tematikus képzéseinek támogatása, az általuk kiadott nyomtatott és elektronikus médiatermékek, egyéb kiadványok támogatása, táborok, kis értékű tárgyi eszközök beszerzésének támogatása (stb.).

Miképp a szakfeladatrend, a pályázati célok is évek óta gyakorlatilag változatlanok: játszótérfejlesztés; társadalmi részvétel; határon túli ifjúsági szervezetek programjainak, működésének támogatása; közösségi terek létesítése, fejlesztése; fesztiválok, rendezvények támogatása; ifjúsági csereprogramok támogatása; ifjúsági célú szálláshely-felújítás, szálláshely-fejlesztés; erdei turista útjelzés-hálózat fejlesztése (stb.)

1996-2007-ig az ún. BM pályázat szolgálta a helyi önkormányzatok gyermek és ifjúsági feladatainak kiegészítő támogatását. Ez ifjúsági referensek, ifjúságsegítők foglalkoztatásához; illetve gyermek és ifjúsági önkormányzatok; helyi szintű korosztályi képviselői testületek működéséhez; ifjúsági információs és tanácsadó irodák fejlesztéséhez nyújtott támogatást, továbbá a kistérségi ifjúságsegítő szakemberek foglalkoztatásához járult hozzá. 2008-ban a felelős tárca (Szociális és Munkaügyi Minisztérium) külön pályázatot jelentetett meg e témakörben, de 2009-re már csak a komplex pályázat keretében igényelhető e tevékenység fenntartásához, folytatásához támogatás.

2000-2007 között a Turisztikai Célelőirányzat 5%-át is ifjúsági célokra használták fel: jellemzően az ifjúsági, nem üzleti célú közösségi, szabadidős szálláshelyek fejlesztését támogatták ebből a forrásból a tárcák.

2009-ben – az SZMM komplex gyermek- és ifjúsági célú szakmai tevékenységek, programok megvalósításának támogatására és megyei ifjúsági szakmai módszertani központok működésének támogatására írt ki pályázatot.

A nem központi költségvetési forrásokról elégtelen az információ, de a tapasztalat azt mutatja, hogy jelentős forrásmennyiség nem áll rendelkezésre.

Unió források

Az Európai Bizottság, az Európai Parlament és az Európai Unió tagállamainak megállapodása értelmében létrejött „Youth in Action” célja a fiatalok tapasztalati tanulásának támogatása nem-formális tanulási közegben, ifjúsági projekteken keresztül. Kedvezményezettjei az ifjúsági korosztályok és csoportjaik, ifjúságsegítők, ifjúsági szervezetek, illetve más partnerek, akik az ifjúsági szektorban dolgoznak (a korosztályok alatt a program a 13–30 év közötti korcsoportot érti). A pályázati támogatás kétféle lehet: támogatás szervezetek részére egy adott projekthez vagy projektek kivitelezéséhez és működési költségekhez való hozzájárulás, amelyet az európai szinten aktív szervezetek kaphatnak. A programtámogatások többnyire nemzeti hatáskörben dőlnek el, a központosított programokat a brüsszeli Végre-

hajtó Ügynökség kezeli. A 7 éves költségvetési periódus programra fordítható teljes összege 885 millió Euró, de fontos, hogy a program csupán kiegészíti, nem helyettesíti a nemzeti és regionális akciókat (2009-ben nem egész 2.6 millió Euró a magyarországi összeg). A program általános céljai: elősegíteni az ifjúság aktív általános és európai állampolgárság-tudatát, fejleszteni az ifjúság tagjai közötti szolidaritást, ösztönözni az ifjúságon keresztül egymás jobb megértését, hozzájárulni az ifjúsági tevékenységek és a civil társadalmi szervezetek támogatási rendszereinek fejlesztéséhez és elősegíteni az ifjúságpolitikák közötti európai együttműködést. Ennek megfelelően az FLP az alábbi 5 alprogramból áll: 1. Ifjúság Európáért; 2. Európai Önkéntes Szolgálat; 3. Ifjúság a világban; 4. Ifjúsági támogató rendszerek; 5. Európai együttműködés támogatása az ifjúságpolitika terén.

6. táblázat. A program kihasználtsága (csak a magyar kiírású/elbírálású alprogramok)

Alprg.2007	BB döntés (euro)	Visszamondva (euro)	Összes (euro)	Felhasználás (%)
1.1	680 922	87 159	593 763	92
1.2	184 972	0	184 972	78
1.3	40 607	0	40 607	21
2	683 426	48 910	634 516	75
3.1	175 345	12 150	163 195	119
4.3	144 022	0	144 022	123
5.1	0	0	0	0
Összesen	1 976 443	148 219	1 828 224	76

Alprg.2008	BB döntés (euro)	Visszamondva (euro)	Összes (euro)	Felhasználás (%)
1.1	787 180	89 671	697 509	102
1.2	167 131	9 000	158 131	64
1.3	107 589	0	107 589	64
2	619 410	42 151	577 259	64
3.1	181 416	0	181 416	119
4.3	136 125	0	136 125	122
5.1	78 992	15 177	63 815	85
Összesen	2 114 936	155 999	1 958 937	78

7. táblázat. Beérkezett és támogatott pályázatok száma (csak a magyar kiírású/elbírálású alprogramok)

2007 Alprogram	Beérkezett (db)	Támogatott (db)	Támogatott (%)
1.1	150	54	36
1.2	87	31	36
1.3	2	2	100
2	107	66	62
3.1	32	10	31
4.3	28	10	36
4.3 TCP	0	0	
5.1	6	0	0
Összesen	406	179	44

2008 Alprogram	Beérkezett (db)	Támogatott (db)	Támogatott (%)
1.1	146	55	38
1.2	86	26	30
1.3	5	4	80
2	86	63	73
3.1	39	10	26
4.3	27	10	37
4.3 TCP	25	10	40
5.1	7	5	71
Összesen	424	185	44

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv (2007-2013) 15 operatív programja részeként a Társadalom Megújulása Operatív Program (TÁMOP), 5.2.5-ös, a gyermekek és fiatalok társadalmi integrációját segítő programok b.) komponense szolgál még ifjúsági feladatokat. A kiírás célja a fiatalok, különösen a hátrányos helyzetűek életminőségének javítása, egyéni és/vagy közösségi kompetenciáik fejlesztése, minőségi információkkal történő ellátása, továbbá a 12 és 29 év közötti gyerekek és fiatalok társadalmi integrációjának segítése, elsősorban iskolai előmenetelük, pályaválasztásuk, munkaerő-piacra való belépésük, továbbá társas (szociális) kapcsolataik bővítése, közösségi, közéleti részvételük fejlesztése, családi életre való felkészítése, életpálya-tervezésük tudatosságának erősítése terén. A teljes rendelkezésre álló tervezett ke-

retösszeg két évre 1 mrd 150 millió Ft volt, az elnyerhető támogatás mértéke projektenként 10 millió Ft és 20 millió Ft közé eshetett.

A preferált tevékenységek: ifjúsági információs pont szolgáltatás, illetve azok hálózatának kialakítására közösségi terekben, ifjúsági információs és tanácsadó szolgáltatás kialakítására elsősorban az 5.000 fő lakosságszám feletti településeken/városrészekben/kerületekben; meglévő ifjúsági információs és tanácsadó szolgáltatás fejlesztésére elsősorban az 5.000 fő lakosságszám feletti településeken/városrészekben/kerületekben. Ehhez kapcsolódóan megjelenhetnek az egyéni és közösségi kompetenciákat fejlesztő programok, értékteremtő szabadidős komplex programok, ifjúságsegítő feladatokat ellátó szakemberek foglalkoztatása; felkereső jellegű ifjúságsegítő tevékenységen alapuló programok

és kortárs segítő programok. Ugyanakkor nem biztosítottak forrást a helyi ifjúsági munkán túl módszertani, projektalapú, szervezetcentrikus fejlesztésekre. A 2009-2010 évfordulóján még nincs információ a 2009-es kiírásokról.

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program ún. integrált közösségi szolgáltató tér (IKSZT) pályázata mintegy 30 milliárd forintot szán (kb. 700-800 tervezett támogatottal) a közösségi terek kialakítására és fenntartására. A nyertes pályázók feladata lesz többek közt az ifjúsági közösségi tér funkció ellátása is.

Magánforrások

Ifjúsági célra fordított magánforrásokról összegyűjtött vagy kutatási adatok nem állnak rendelkezésre. Részben a CSR (lásd: később), részben a céges pályázati kiírások (pl. Levis), részben a szervezetek/projektcélok köré felépülő támogatói kör (pl.: Bátor Tábor), részben a céges díjak (Pannon példakép, CSR Hungary Junior díj) jellemzőek.

II. Az ifjúságügy számára is nyitva álló források

Állami

Az Országgyűlés 2003-ban fogadta el a Nemzeti Civil Alapprogramról (www.nca.hu) szóló 2003. évi L. törvényt, amelynek fő célja a civil szervezetek pályázati támogatások útján történő támogatásával azok működésének megerősítése, a civil szektor fejlődésének elősegítése. Az Alapprogramból támogatásban részesülhetnek mindazok a Magyarországon nyilvántartásba vett szervezetek, amelyek legalább egy éve ténylegesen működnek. A támogatás elveiről a Tanács, az összegek felosztásáról a civil szervezetek képviselőivel működő, választott kollégiumok döntenek. Az NCA rendszerének újdonsága az állami befolyástól mentes, civil szervezetek általi döntéshozatal. Évente mintegy 7 milliárd forint (28 millió euro) vissza nem

tértendő támogatás jut így a pályázókhoz. A civil szervezeteken belül nem képeznek külön kategóriákat – ebből adódóan nincs ilyen az ifjúsági szervezetek számára sem – azonban nincs akadálya annak, hogy a törvényi feltételeknek megfelelő (2003. évi L. törvény 3. § (1) – (4) bekezdés), ifjúsági célokat szolgáló alapítványok, társadalmi szervezetek is pályázzanak az NCA forrásaira. Az NCA pályázatokon nyertes civil szervezetekből az ifjúsági tevékenységet végzők 2007-ben 197,72 mill Ft-ot (3,08%), 2008-ban 219,39 mill Ft-ot (3,26%) tudtak e forrásból felhasználni.

A Nemzeti Kulturális Alapot (www.nka.hu) a Magyar Országgyűlés 1993-ban hozta létre, célja a nemzeti és az egyetemes értékek létrehozásának, megőrzésének, valamint hazai és határon túli terjesztésének támogatása. Az Alap saját, a szerencsajáték adóból származó bevétellel rendelkezik, klasszikus értelemben állami támogatást nem kap. A rendelkezésére álló pénzforrásokat döntő hányadában társadalmisított kuratóriumi rendszer működtetésével pályáztatja és juttatja el az arra érdemesített programok megvalósítóikhoz. 16 kollégium jogosult az NKA rendszerén belül a pályázatok kiírására és értékelésére, közülük az ifjúságügy számára különösen fontosak a közművelődési és az ismeretterjesztési kollégium pályázatai.

Unió források

A meghirdetett uniós pályázatok többségén ugyan részt vehettek a civil szervezetek is, de a források megszerzéséért a civil szervezeteknek gyakran a piaci vállalkozásokkal és az állami intézményekkel is kellett versenyezniük, s csak egészen elvétve akadtak olyan pályázatok, melyeken kizárólag civilek vehettek részt.

A civilek számára is kiemelkedik a többi forráslehetőség közül az Európai Unió pályázatok aránya (ami a szervezetek forrásainak kb. 25%-át jelenti), de – a magas szórás miatt – elmondható, hogy ezekhez a forrásokhoz a szervezetek szűk köre jut hozzá sikeresen, esetleg ismétlődő

módon (az önerőkíváncs, a lassúság-bürokrácia és az előlegproblémák miatt a nyerteseknél is jelentős problémák keletkeznek).

A 2006. áprilisáig kiosztott 644 milliárd Ft-nak több mint egyharmadát osztották szét olyan pályázatokon, amelyek a non-profit szervezeteket eleve kizárták a jogosultak köréből, a teljes összeg cca. 50 százalékára adhattak be civil szervezetek pályázatokat. További 84 milliárd Ft a pályázat által preferált szolgáltatási területeken működő közhasznú társaságok számára volt csak hozzáférhető (amely jogi forma 2009. január elsejétől meg is szűnt). Valójában a civil szervezeteknek az összes forrás kb. tizedét, 66 milliárd Ft-ot sikerült megszerezniük (az állam saját magát finanszírozta kb. 60%-ban, s 30% jutott a cégeknek). Az említett 10% kb. fele (forrás és szervezet szerint is) az ún. HEFOP pályázatokon keresztül jutott a civileknek.

Átlagosan egy szervezet két pályázatot nyert, de a szórás itt meglehetősen nagy. A nyertesek kétharmada „egypályázatos” szervezet, hatodik két nyertes pályázattal büszkélkedhet, s kb. 10%-uk nyert három vagy több pályázatot.

Az operatív programok általában a stabil infrastruktúrával és személyi háttérrel rendelkező intézményesülő vagy már intézményesült non-profit szervezeteknek kedveznek. A pályázatokban megkövetelt önrész, a megvalósítani kívánt programok kidolgozottsága, az utófinanszírozás és a szervezetek nyilvántartási, ellenőrzési, minőségbiztosítási rendszere mind leküzdhetetlen akadályt jelentenek a legtöbb civil számára.

Az uniós pályázatok egyik leggyakrabban említett problémája az indokolatlan bonyolultság és a bürokratikus szabályok sokasága (felesleges dokumentumok, az állam számára rendelkezésre álló anyagok ismételt bekérése stb.). További probléma, hogy a szabályokat a kiíró következmények nélkül sértheti meg (elsősorban időkereteket lépve túl), sokszor előre nem tervezhető súlyos likviditási problémákat, néha egyenesen megszűnés közeli helyzetet okozva ezzel a támogatottnak. Miközben a szervezeteket a határidők szigorú betartására kötelezik, a pályázatok oldalán megengedett

(sőt, mindennapos gyakorlat) a döntési és jóváhagyás folyamat elhúzódása, az értesítések, szerződéskötések csúszása és a késedelmes utalás. Ugyancsak hiányzik a tartalmi monitoring, semmilyen ifjúságsszakmai elemzés nem készült a pályázatok és pályázati rendszerek bevalásáról (nem segítve ezzel természetesen a gördülő tervezést) sem.

A Nemzetközi Visegrádi Alapot (IVF, www.visegradfund.org) a Visegrádi 4-ek (Csehország, Lengyelország, Magyarország, Szlovákia) hozták létre 2000-ben. Az alap célja, hogy a V4-ek együttműködését fejlessze, támogatva a képzési, kulturális, tudományos, ifjúsági cserejellegű programokat és a határon túlnyúló együttműködések. Az alap költségvetése 5 millió euró 2009-ben, amelyet leginkább civil szervezetek, önkormányzatok, cégek és iskolák, illetve ösztöndíjasok között osztanak fel. Az Alap bonyolult és lassú ügyintézése legendás a szervezetek között.

Szervezetek nemzetközi kötődései

A nemzetközi kapcsolatokat két főcsoportba sorolhatjuk. Egyfelől a működő szervezetek többsége rendelkezik valamifajta nemzetközi kapcsolattal. A meghatározó szervezetek tagjai a rájuk jellemző európai tagsággal (politikai szervezetek a politikai család európai ifjúsági hálózata, szakmai szervezetek a szakmai hálózati együttműködés). Külön alcsoportot képeznek azok a szervezetek, amelyek maguk is nemzetközi hálózatok magyarországi tagszervezetei. Másfelől a fiatalok maguk is vállalkozhatnak nemzetközi ifjúsági munkára. Az Európai Önkéntes Szolgálat (EVS) keretében mód van arra, hogy más európai szervezetnél lássanak el néhány hónapos önkéntes munkát, amelyhez a YiA program nyújt anyagi segítséget.

Az ifjúsági szervezetek nemzeti kötődéseinek leírásából nem maradhat ki a külföldről származó bevételek bemutatása sem. Összességében elmondható, hogy az ifjúsági szervezetek a legutolsó 2005-ös adatok szerint az összes civil szervezethez viszonyítva átlagkörüli támo-

gatásban részesült. A támogatások túlnyomó többsége (nagyjából 3,2 milliárd Ft) külföldi nonprofit szervezetektől, vállalkozásoktól, magánszemélyektől származik és az összes támogatás csupán töredékének (127 millió Ft) forrása valamilyen állami szerv. A vizsgált években változatosan alakultak a külföldi támogatások összegei, illetve a részesülő ifjúsági szervezetek számának tekintetében sem mutatható ki egyértelmű tendencia. Az ifjúsági szervezetek, a többi civil szervezethez képest továbbra is jelentős hátrányban vannak a külföldi pályázatok terén, a 2000-2005 közötti időszakban alig emelkedett a külföldi pályázatokon sikeres szervezetek száma, valamint az elnyert összeg – amely a civil szervezetek körében a legalacsonyabb – sem változott érdemben. (8. táblázat)

Magánforrások

A CSR – corporate social responsibility, magyarul: vállalatok társadalmi felelősségvállalása – a profittermelés melletti társadalmilag érzékeny magatartást jelenti.

A CSR³ tehát: „a vállalati társadalmi felelősségvállalás arra a módszerre vonatkozik, amellyel a vállalatok irányítják és fejlesztik a társadalomra és a környezetre kifejtett hatásukat, valamint értéket hoznak létre részvényeseik és partnereik számára a stratégia, szervezési kérdések és a működés módjának fejlesztésében.” (www.csreurope.org)

Az Európai Bizottság 2001-ben, Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility címmel Zöld Könyvet szentelt ennek a témának.

Magyarországon – kvantitatív adatok hiánya miatt szakértői becslésre hagyatkozva elmondható, hogy – a szervezetek nagy része nem adományoz, s az adományozók jó része sem a CSR szerint, azaz nem a tevékenységével összhangban folytat ilyen gyakorlatot. Ennek oka hármas lehet: egyfelől a magas adóterhek miatt ilyen felelősségtudat nem alakul ki, másfelől ennek a kultúrája még nem gyökeresedett meg, harmadrészt az eredeti tőkefelhalmozás időszakában minden, nem a profittermelésre fordított forint, tulajdonképpen kidobott pénz. Mindemellett a támogatások adókedvezménye is kedvezőtlenül változott meg 2009-ben (az adományok is az áfa körbe tartoznak, így azok átadása adóterhet jelent). Az adományozás szerepe és célja a cégek életében általában még nem tisztázott. Még a nagyvállalatok között is nagyon kevés társaságnak van kidolgozott koncepciója, tudatos stratégiája és akcióterve a társadalmi felelősségvállalás terén. Az adományok mintegy 80%-a pénzbeli, kevésbé jellemző a természetbeni, szolgáltatáson keresztüli vagy időbeli támogatás.

Az ifjúsági szegmens meglehetősen fejletlen üzleti kapcsolatokkal rendelkezik. Habár a vállalati szektorból származó bevételek összegszerűen jelentősen növekedtek 1995 és 2000 között, viszont 2005-re még valamelyest csökkentek is az ezredfordulós állapothoz képest.

8. táblázat. Külföldi támogatások az ifjúsági szervezetek életében (1995 – 2000 – 2005)

Külföldi támogatások az ifjúsági szervezetek életében	1995		2000		2005	
	Részesülő szervezetek száma	Támogatási összeg (millió Ft)	Részesülő szervezetek száma	Támogatási összeg (millió Ft)	Részesülő szervezetek száma	Támogatási összeg (millió Ft)
Az ifjúsági szervezetek külföldi forrásból származó bevétele	93	1 048,60	164	916,7	132	3 309,20
Az ifjúsági szervezetek külföldi pályázatokból származó bevétele	15	44	39	207,5	44	228,90

Míndeközben a vállalati támogatásban részesülő szervezetek aránya alig változott a vizsgált években, mind a három esetben a szervezetek nagyjából negyede tud a vállalati szférából származó támogatásokat felmutatni. A vállalati támogatásokat szinte teljes egészében a klasszikus ifjúsági nonprofit szervezetek kapták.

Az ifjúsági szervezetek vállalati támogatásait összehasonlítva a többi civil szervezettel elmondhatjuk, hogy csupán egy-két másik szegmens múlja alul az ifjúsági szervezetek vállalati támogatásainak összegét, ráadásul a többi területen az ifjúsági szegmens esetében tapasztalt vállalati támogatásnak többszörösét képesek felmutatni a szervezetek. Mindenképpen szükséges lenne ifjúságszervezeti kutatás indítása az adatok feltérképezése érdekében. (9. táblázat)

A személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlása több mint 10 éves múltra tekint vissza. 2007-ben 3,5 millió fő ajánlott fel pénzt, bár az érvénytelen nyilatkozatok mintegy félmilliárd forintot vontak ki a rendszerből⁴. A teljes civil szektorban a szervezetek 3%-ának jutott 1 millió forint feletti összeg (s tíz szervezet 50 milliónál is többet kapott). A személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlásából származó források a szervezetek költségvetésének 4%-át teszik ki, de ehhez a szervezeteknek szintén csak szűk köre jut hozzá, és az így beérkező bevételek valóban a legkisebb hányadát teszik ki a szervezetek költségvetésének. A civil szervezetek esetében sokszor megállapítható az, hogy az 1%-os felajánlásokkal befolyt összeg éppen az ezzel kapcsolatos hirdetési és egyéb adminisztrációs költségeket fedezi. Ugyanakkor minden felajánlott forint tulajdonképpen duplán hasznosul, hiszen az összeg a Nemzeti Civil Alapprogramban még egyszer megjelenik (ez alól a 2010-es év kivétel, a 2007-es 8,8 milliárdos 1% felajánláshoz képest a költ-

segvetés csak 7 milliárd forintot ad az NCA-nak és ennek is 8%-át a lebonyolítás költségei viszik el). Összesen 1074 szervezet kapott ifjúsági területen 1%-ot, ami a szférában 303 milliót jelentett (2005), míg a teljes civil szektorban 7150 millió forint volt az 1%-os bevétel.

Átláthatóság

Az IMF (Nemzetközi valutaalap) Transzparenciakódexe szerint egyértelmű felelőségek (szerepek), nyílt költségvetés (előkészítés, végrehajtás, beszámolás) és információk (hozzáférhető és szavatoltan sértetlenek) kellenek. A hozzáférhető információk jelen esetben azt jelentik, hogy minden nyilvános a kivételek meghatározásával (és nem fordítva), az adatok kereshető, műveletvégzésre alkalmas adatbázisba vannak szervezve (annak garanciájával, hogy egy-egy információmorzsa nem a világháló két egymástól távol eső és eldugott zugába vagy egy harmadik, akár egy elsötétített kormányhivatali raktár sarkába kerül) és garantált a hozzáférés.

Ezen feltételeknek az ifjúsági források felemásan tesznek eleget. Elsősorban az ifjúsági kormányzat alá rendelt, fő céljában ifjúsági források vizsgálандók: A minisztériumi pályázatok nyilvánossága és átláthatósága gyakorlatilag nem létezik, eljárásrendje nem megismerhető, a GYIA pályázatoknál ez esetleges és jogszabályokkal (az is miniszteri rendeleti szinten) csak részben garantált.

A YIA programnak nincsenek projektszintű aggregált adatai, nincs beválasztásvizsgálata, a döntéshozatal jogszabályi garanciái nem léteznek, egy 9 fős, jórészt nem választott testület dönt a forrásokról. Jelzésértékű, hogy sok uniós országban a lebonyolító is megfelelő minőség-

9. táblázat. Ifjúsági szervezetek vállalati támogatásai (1995 – 2000 – 2005)

Ifjúsági szervezetek vállalati támogatásai	1995	2000	2005
Vállalati támogatásban részesülő szervezetek száma	352	492	502
Vállalati támogatásban részesülő szervezetek aránya	24,8	26,3	24,4
Vállalati támogatások összege (millió Ft)	132,7	1 190,3	1 046,5

biztosítással rendelkező civil szervezet, amely nem állami ügynökség által delegált testülettel dönteti el a pályázatokat..

A TAMOP források esetében elsősorban a tervezés átláthatatlan, s ennek jól látható következménye a 2007-2008-as kiírási fókusz, amely nem támogatta a projektalapú kezdeményezéseket, a szervezeti innovációkat, a módszertani megoldásokat pusztán az ifjúsági irodák kezdeményezéséhez adott forrásokat. A pályázati bírálati szakasznál (sorsolásos alapon) civil résztvevő jelenléte is biztosított.

A magánforrások esetében az átláthatóság természetesen nem követelmény, bár a kutathatóság szempontjából szerencsés lenne valamifajta önkéntes aggregált adatszolgáltató rendszer.

Projektbarátság

Az elmúlt évek pályázati témáit elemezve alig volt olyan pályázati kategória, ahol a szervezetek saját kezdeményezései megjelenhettek volna. Kivételt jelent a 2002-es GYIA kiírás (ún. nonkonform keret), illetve az NCA pályázatai, melyek meglehetősen tág pályázati céljainak megfogalmazásával lehetővé vált az önálló szervezeti célok meghatározása is (ez nem feltétlen kritika, a felelős kormány joga meghatározni azokat a célokat, amelyeket közpénzből támogatni kíván ugyanakkor érdemes legalább kiegészítő jelleggel lehetőséget adni a szervezetek saját céljainak támogatására). Pozitív, hogy a minisztérium(ok)hoz befutó egyedi, szervezeti kérelmek is alapvetően szervezeti célok megvalósítását szolgálják, azonban ezen eljárások a nyilvánosság-átláthatóság-ellenőrizhetőség minimális elemeit is nélkülözik, így kijelenthető: ha kap olyan projekt támogatást, amelyre egyébként abban az évben illeszkedő (tematikailag, időben stb.) pályázati kiírás is van, az bizonyára (pestiesen szólva) ún. „csókos” pályázat.

Közös vezetettség, koordináció

Azon túl, hogy ma nincs legitim ifjúsági civil-kormányzati párbeszéd, a minisztériumi pályázatok esetében csupán részben valósul meg a közös döntéshozatal. A GYIA pályázatok esetében a vonatkozó 2/1999-es rendelet oly módon szabályoz, hogy a kormányzati többség nincs rákényszerítve az együttműködésre, a YIA programnál pedig az ügynökség vezetője kéri fel a Bíráló Bizottságot, ráadásul a 9 tagból 7-et a Nemzeti Ügynökség részeként működő regionális irodák (RISZIK) biztosítanak.

Összegezve, a NIS a feladatokat tekintve az alábbiakat írja:

A jelenleg többcsatornás, szétaprózódott ifjúsági célú forráselosztási rendszert, a párhuzamosságokat megszüntetve, egyszerűsíteni kell. Érvényre kell juttatni az áttekinthetőség, az összeférhetlenség és a decentralizáció alapelveit. A decentralizáltság és az összeférhetlenség megvalósításában nincs sürgős teendő, de az átláthatóság tekintetében a ma legalább négycsatornás (Youth in Action, Gyermek és Ifjúsági Alapprogram, minisztériumi pályázatok, TAMOP5.2.5) pályázati rendszer eljárási és tartalmi összehangolása elengedhetetlen).

Másik feladat a nem állami források részarányának növelése és az ifjúsági szervezetek felkészítése az együttműködésre tekintetében a NIS szerinti feladat: a magánszféra és a piac ifjúsági célú társadalmi felelősségvállalásának ösztönzése, illetve forrásszervezési képzési programcsomagok kidolgozása és alkalmazása. Ennek kapcsán, mint látható, épphogy csak az út elején járunk.

Harmadik feladatként meghatározásra került az ifjúsági intézmények akkreditációs szempontjainak – ifjúság szakmai szervezetekkel közös – kidolgozása. E tekintetben egyelőre semmilyen lépés nem történt, holott az akkreditációs tér ennél jóval bővebb kellene legyen, gondolva itt többek közt a szakképzés foglalkoztatására, a közfeladatellátásra, az intézmények akkreditációjára.

Kapcsolódó mutatók:

A NIS az alábbi ún. kapcsolódó mutatókkal kívánja mérni a Stratégia teljesítését.

10. táblázat. Kapcsolódó mutatók

Forrásnem	Ifjúság- szakra- mai célokra ténylegesen fordított források (millió Ft)	Forrásokból részesü- lő ifjúsági szervezetek, közösségek száma (Db)
Gyermek és ifjúsági szakmafejlesztési célok – Ifjúságpolitikai feladatok (2009)	182	65
Gyermek és Ifjúsági Alapprogram támogatása (2009)	185	608
Youth in Action (2008)	539	185
Tamop ⁵ 525 727/2év (2007-2008)	364	40
Magánforrások	n.a	n.a
NCA (2008)	219	n.a
NKA	n.a	n.a
Visero	0	0
1% (2005)	303	1074
Vállalati (2008)	n.a	Kb 20
Összesen	1792	Mintegy 1992

Jegyzetek

1 A pénzügyminiszter 8008/2008. (HÉ 51.) PM tájékoztatója az államháztartási szakfeladatok rendjéről és 5/2009. (III. 27.) PM tájékoztatója az államháztartási szakfeladatok rendje használatának útmutatójáról és a szakfeladatok tartalmi meghatározásáról szerint:

89021 Gyermek és ifjúsági ügyek

890211 A fiatalok társadalmi integrációját segítő struktúra, szolgáltatások fejlesztése, működtetése. Itt kell megtervezni és elszámolni: az állam ifjúságpolitikai céljainak elérését szolgáló intézményrendszer, struktúra működtetésével, a stratégiaalkotással, programtervezéssel és azok monitorozásával és az ifjúsági szolgáltatások fejlesztésével kapcsolatos bevételeket és kiadásokat. Nem itt kell megtervezni és elszámolni: az ifjúsági kutatási feladatokat (7220 Társadalomtudományi,

humán kutatás, fejlesztés), az ifjúság szakmai módszertani feladatokat (749031 Módszertani szakirányítás).

890212 A gyermeki jogok érvényre juttatásával összefüggő feladatok. Itt kell megtervezni és elszámolni: a Gyermek Jogairól szóló ENSZ egyezményben rögzített feladatokkal és az Európai Unió és Európa Tanácsi dokumentumokban foglalt jelentési és együttműködési kötelezettséggel kapcsolatos bevételeket és kiadásokat.

890213 Ifjúság szakmai fejlesztési feladatok. Itt kell megtervezni és elszámolni az ifjúsági szakma fejlesztésével, valamint az érintett korosztályok nem formális képzésének feltételeit szolgáló állami intézkedésekkel kapcsolatos bevételeket és kiadásokat. Nem itt kell megtervezni és elszámolni a gyermekekkel és fiatalokkal foglalkozó szakemberek formális és nem formális képzését (a 85 oktatás ágazat megfelelő szakfeladatai), az ifjúsági kutatási

feladatokat (7220 Társadalomtudományi, humán kutatás, fejlesztés), az ifjúság szakmai módszertani feladatokat (749031 Módszertani szakirányítás).

890214 A fiatalok társadalmi részvételét segítő programok, támogatások. Itt kell megtervezni és elszámolni a gyermekek és fiatalok saját projektjeinek, programjainak támogatásával, a fiatalok önkéntes munkában való részvételét elősegítő állami intézkedésekkel, a gyermekek és fiatalok őket érintő döntésekbe történő bevonásával, a gyermekek és fiatalok által létrehozott új típusú együttműködések, hálózatok társadalmi elismerését szolgáló intézkedésekkel, partnerségi és párbeszédrendszerek fejlesztésével és az érdekvédelmi szervezeteik működésének támogatásával kapcsolatos bevételeket és kiadásokat.

890215 A gyermekek és fiatalok környezet- és egészségtudatos gondolkodásának fejlesztését segítő programok. Itt kell megtervezni és elszámolni: a gyermekek és fiatalok szabadidős és turisztikai programjai feltételeinek biztosítását célzó állami intézkedésekkel, valamint az ifjúsági turizmus szakmai fejlesztésével kapcsolatos bevételeket és kiadásokat.

890216 Önkormányzati ifjúsági kezdeményezések és programok, valamint támogatásuk. Itt kell megtervezni és elszámolni az önkormányzatok ifjúsági programjaival, kezdeményezéseivel, illetve támogatásukkal kapcsolatos bevételeket és kiadásokat.

2 Összevetésképp egyes európai országok ifjúságügyi (központi) költségvetése az alábbiak szerint alakul:

Ország	Millió EUR	Létszám (millió)	1 lakosra jutó EUR
Ausztria (további regionális összegekkel)	8,5	8,3	1,02
Dánia (a Dán Ifjúsági Tanács költségvetése)	15,4	5,4	2,85
Észtország	4,15	1,4	2,96
Finnország (a teljes állami költségvetés 0.1%-a)	39	5,2	7,5
Franciaország	126,3	60	2,1
Görögország	13,7	11	1,25
Írország (Az Ifjúsági Munka Fejlesztése nevű 4 éves programhoz rendelt forrás)	37 (7.4/év)	4	1,85
Németország (regionális és helyi szinten további források).	224+105	82,6	3,98
Olaszország	130	57,3	2,27
Portugália (további regionális és helyi költségvetési támogatás)	30	10,4	2,9
Románia (további regionális szintű költségvetés: 14,5 millió EUR.)	6,3	21,8	0,95
Svédország (további regionális és helyi finanszírozás)	20,5	8,9	2,3
Szlovákia	3,3	5,4	0,61
Magyarország (2010)	3	10	0,3

3 Beérkezett és támogatott pályázatok száma (csak a magyar kiírású/elbírálású alprogramok; nyers adatok)

2009 Alprogram	Beérkezett (db)	Támogatott (db)	Támogatott (%)
1.1	134	51	38
1.2	106	38	36
1.3	11	2	18
2	98	61	62
3.1	25	10	40
4.3	21	9	43
5.1	5	1	20
Összesen	400	172	43

A program támogatási adatai (csak a magyar kiírású/ elbírálású alprogramok; nyers adatok)

Alprg. 2009	BB döntés (euro)
1.1	772 892
1.2	261 742
1.3	51 250
2	618 249
3.1	166 937
4.3	132 770
5.1	16 200
Összesen	2 020 040

4 A CSR megnyilvánulásai lehetnek

- ún fair trade (olyan eljárások és országok előnybe részesítése, ahol az emberi és környezeti erőforrást nem használják ki)
- pénzbeli adományozás
- természet/termék/ szolgáltatásbeli adományozás
- vállalati önkéntesség,
- felelősség a munkatársak kapcsán: esélyegyenlőség, egészséges munkakörnyezet
- korrupcióellenesség, etikus magatartás,
- felelősség a környezetre: közösségi figyelem, környezetvédelem

5 Az érvénytelenség főképp három okra vezethető vissza: az adó meg nem fizetése, több kedvezményezett megjelölése, illetve az aláírás hiánya.

6 Egyéb célzott uniós forrás nem volt, a teljes keret 2,79 mrd forint, 124 nyertes szervezettel, 2,51mrd kiosztott forinttal (84%-os kihasználtság)

